

poskrbi, da bodo tudi šolski vrtovi služili res učnim namenom.

Citirane zahteve zadevajo učitelja dvakrat:

1. pri obrazovnem procesu in pripravljanju na učiteljski poklic na učiteljski;
2. pa pri njegovem delu v ljudski šoli.

Ker smo svoje mnenje o učiteljski izobrazbi že izpovedali v »Popotniku«, ga na tem mestu ne bomo ponavljali. Podčrtamo samo, da se ne skladamo s pojmovanjem Kmetijske zbornice, da bi se morala nova učiteljska izobrazba usmeriti v kmetijsko strokovno smer.

Na tem mestu moramo poudariti, da postavlja Kmetijska zbornica kmetijstvu le enostrani pojem, ker podčrtava kmetijski pouk kot tehnično stroko. Nasproti takemu enostranskemu pojmovanju postavljamo svoje dvostransko pojmovanje ter razlikujemo pri kmetijstvu kmečko kulturo od kmetijske tehnologije. Prav radi tega pojmovanja pa se nujno razdvajamo v vprašanju, v koliko moremo kmetijski pouk uveljaviti v ljudskih šolah.

Kmečko kulturo lahko razdelimo v tri panoge:

V umetnostni del, v katerem se nam kaže kmet kot socialno bitje, ki išče povezanosti s sočlovekom, z živaljo, z rastlino in z zemljo. To se najlepše odraža v njegovi materialni kulturi, ko nastopa kot graditelj svojega doma, in v duhovni kulturi, ko daje vidnega izraza svojemu notranjemu razpoloženju v rekli, govorih, petju, šegah in navadah.

Drugi del kmečke kulture obsega kmetovo vrednotenje lastnega stanu v družbenem sklopu; ob nepravilni vzgoji ali gospodarskem neuspevanju se lahko vrši na tem mestu podcenjevanje ali preceenjevanje kmečkega stanu in dela; na pravilni stopnji razvoja pa se kmet zaveda svoje enakopravnosti z ostalimi stanov.

V tretji del kmečke kulture štejemo njegovo znanstveno kmetovanje, t. j. v koliko se zaveda pri svojem delu prirodnih in bioloških zakonov in jim skuša ustreči, kakor tudi, v koliko pozna zakone politične ekonomije, po katerih mora nujno uravnavati svoje delo, posebno še, ko postaja iz proizvajalca vnovčevalca proizvodov.

Ves kulturni del kmetijstva temelji na razumevanju dela.

Kmetijska tehnologija se naslanja na izsledke prirodznanskih zakonitosti, obsega pa vedno vprašanje načina in sredstev dela. Sem spadajo delovni procesi oranja, setve, žetve, cepljenja, škropljenja, shranjevanja sadžev itd., itd.

Tehnologija sloni na spretnosti in ročnosti.

Preden določimo, kaj bi od kmetijstva spadalo v okvir ljudske šole, moramo vedeti, katero nalogo opravlja ljudska šola v obrazovnem sistemu določenega šolstva.

V vsakem šolstvu pomenja ljudsko šolstvo vedno temeljno izobrazbo, ki mora biti toliko, da zadostuje za praktično gibanje v vsakdanjem življenju. Po obči izobrazbi, ki jo daje ljudske šole, se navadno ocenjuje splošna kulturna raven kakega naroda ali države, zato ji je navadno tudi pritikalo ime državne in narodne šole. Izraz osnovna šola pa jasno označuje začetek, da torej ne pomenja neke dovršenosti, ampak terja še nadaljevanje in spopolnjevanje.

Če bi pogledali na ljudsko šolo še s stališča stanov, ki v svoji povezanosti tvorijo družbo, potem bi morali reči, da mora dati ljudska šola tisto osnovno in občo naobrazbo, ki je prav tako potrebna kmetu, kakor delavcu, obrtniku ali komur koli.

Na tem mestu moramo še poudariti, da strogo ločimo ljudsko šolo kot občo izobrazbeno delo s svojim lastnim, enotnim oblikovalnim delom za ves narod, od strokovnih šol, ki pomenjajo diferenciacijo družbe in izpolnjevanje posameznih stanov v njihovi lastni smeri dela. Tako se drži ljudske šole kot enotne izobrazbenice vedno princip izravnave socialnih razlik, dočim dela strokovno šolstvo za individualistični stanovski podvig. Tudi tega sestavljalec resolucije niso ločili, ker so glavne zahteve o strokovni usposobljenosti postavili v ljudsko šolo, torej v občo izobrazbenico, dočim so se pri razširjenju strokovnega šolstva omejili samo na zahtevo po ustanovitvi ene srednje kmetijske šole v Sloveniji. Prav na tem mestu bi bila umestna zahteva po razširitvi kmetijskega šolstva, ki bi ustrezala številni moči kmečkega stanu.

Na osnovi naloge, ki jo ima ljudska šola, lahko sedaj opredelimo, da spada v okvir ljudske šole le kulturni del kmetijstva, pri katerem pa lahko polgamo veliko važnost kmetijskemu prirodznanstvu.

Ker temelji sodobno obrazovanje na principih domodrodnosti in nazornosti, je jasno, da bo morala vaška šola zajemati obrazovne prvne iz okolja, ki je v slovenski vasi pretežno kmečko. V program ljudske šole lahko torej vključimo na eni strani opazovanje in pojmovanje kmečkega življenja pri nas in na tujem; na drugi strani pa iščemo smotnost kmečkega dela s poglobljanjem v prirodznanstvo, ki je najvažnejša veda za kmeta. Tako ustvarjamo pri obči izobrazbi temelje za družbeno ali socialno gledanje na kmečki stan, ko se sočasno trudimo, da bi dali kmetiskemu delu znanstveno obelježje s študijem prirodznanstva.

Kmetijska tehnologija pa spada v strokovno šolo.

To stališče pa ne velja samo za kmetijstvo, ampak v enaki meri tudi za obrtništvo, delavstvo in druge poklice, kjer moramo razlikovati obči kulturni del od strokovno-tehničnega. Pri drugih stanovih se take zahteve tudi več ne postavljajo, ker je diferenciacija med občo in strokovno izobrazbo izvedena v večji meri. Pri kmetijstvu pa je to še premalo razvito, saj število strokovnih šol zdaj leka ne ustreza moči kmečkega stanu.

Naše stališče do kmetijskega pouka in obče izobrazbe podpirajo še pedagoški vidiki. Obče izobrazbe najde svojo utemeljitev v psihološki pripravljenosti ljudskošolskega otroka, ki ga v dobi do štirinajstih let nad vse zanima: kakšen je širni svet, kako žive ljudje na raznih koncih zemlje, in kako se je boril človek s prirodnimi silami, da je dosegel današnje stopnjo razvoja. Otroka ni moči strokovno usmeriti vse dotlej, dokler se ni razgledal po svetu in družbi ter se prostovoljno odločil, da se bo posvetil določeni funkciji v družbi. Danes so pedagogi mnenja, da se ne more otrok pravilno odločiti za poklic niti po dovršeni ljudski šoli, ampak je treba počakati do osemnajstega leta. Vse dotlej naj bo mladostnik podvržen splošni ali obči izobrazbi v ljudski šoli, kjer naj spozna važnost družbene povezanosti in skladnosti, v kateri je delo cestnega pometaja prav tako važno in upoštevano kakor znanstveno delo učenjaka.

Pri vseh narodih opazujemo danes težnjo, da se obča izobrazba podaljša, ker hočejo dati doraščajoči mladini priliko, da se razgleda in šele nato odloči za svoje življenjsko delo. V resoluciji Kmetijske zbornice pa najdemo prav za prav nasprotno težnjo, ki potiska strokovno naobrazbo navzdol v območje obče izobrazbe. Sestavljalec resolucije torej niso visoko cenili kmetijske izobrazbe, ali ji vsaj niso prisodili temeljitosti, če predvidevajo, da lahko nastopi že v otroški dobi. To je tudi edinstven primer, da se strokovna izobrazba tako malo ceni. Ostali stanov: obrtniški in trgovski, katerim bi moral biti enako doraščati tudi kmet, zahtevajo danes temeljito občo izobrazbo, saj se povsod priključujejo osemletni obči izobrazbeni dobi obveznega šolanja v ljudski šoli, in šele na

A. P.:

Pisma s podeželja

III.

Značilna slovenska bolezen — recte bolezen našega malomeščanstva — je društvovanje. Društvovanje je namreč pojav, ko neki določeni posamezniki ustanovljajo društvo na družbo, da bi reševali narod, delali za njegov blagor in širili kulturo in prosveto, pa ostanejo s svojim »poslanstvom« med štirimi stenami domače vaške ali trške ali malomeščanske gostilne in so naposled le samemu sebi v nadlego, ne da bi izpolnili trohice svojega »poslanstva«. Ne glede na dejstvo, da je naš politični razkroj za narod vse čase sem usoden, kar vidimo iz vsakodnevnega življenja, in da se je naše društvovanje po svojem raznolikem svetovnem nazoru vpregalo v ta ali oni politični voz, društvovanje niti v malem ni igralo takšne vloge, kakor so predpisovala bombastična pravila. Kajpak, vsaka pravila so najlepša, in niti konkurenca nima lepših. Toda nič ni pomagano, ako ostane vse na potrpežljivem papirju.

Kar se tiče nacionalne (v tem pogledu narodne) vzgoje širših plasti podeželskega ljudstva, imamo ravno za dvajsetletnico naše svobode značilne vzglede narodne zavednosti, ki se je izkazovala v masah. Seveda, narod je bil vso dolgo dobo prepuščen samemu sebi, vaška ali trška gospoda, ki slovi še vedno kot »jara gospoda«, je živela svoje birtovsko življenje. Medtem, ko je kmetijski človek tlačnil svoji zemlji, birtom in svojemu bližnjemu, garajoč dostikrat slabo hranjen tudi po osemnajst ur dnevno, je jara gospoda politizirala, često se držeč recepta, tiščati voz tistemu, ki je bil trenutno na krmilu. Nemškutarstvo slovenskih večjih naselj je bilo dični cvet birtovske gospode, ki je pozidala v slovenskem podeželju marsikatero nemško šolo. Po vojni so se nemškutarji spreobrili v najhujše nacionaliste, seveda jugoslovanske. Tako se je moglo in moralo zgoditi, da je mnogokje postal bivši nemškutar »zastopnik« slovenskega kmetijskega naroda v občinskem odboru ali na županskem stolcu, dasi je bil v ljudstvu nemalo osovražen. Razmere, katerih se je slučajno poslužila dnevna politika, so mnogokje v podeželju ustvarile boj na nož. mnogokje pa skrajno zagrenjenost in odpor — to resnico je treba izraziti — odpor proti državi! In kako instinktivno je ljudstvo sovražilo te svoje »župane« in slične »zastopnike«, ko je marsikateri v dobi težke zunanjepolitične krize zopet začel pridno nemškutariti, a da pokaže svojo pravo dlako, pridno nosil bele nogavice... Drugi, narodno zavedni nacionalni element, je spregledal, marsikoga je postalo sram in groza. Toda, so se izgovarjali politiki, to je taktika. Idealistom pa se je pričelo gabiti in posebno mladina si ni mogla kaj, da ne bi čez vse skupaj krepko pljunila!

Bila je doba, ko posebno v podeželju nismo imeli mnogo društev. Potem pa, bilo je nekega leta, so vsi vprek začeli postajati nezasišeno agilni in so jih ustanovili, da je postalo življenje pretesno. Nekako v istem času, ko je tu in tam proti volji ljudstva in učitelja kak bivši nemškutar sedel na slovenski županski stolček, se je cvet društvovanja v slovenski domovini bohotno razrastel in bilo je po starem pregovoru veliko grmenja. Po številu društev, ki so prepletla podeželske trge in večje vasi in naselja, bi morala postati naša domovina prva dežela na svetu. Izgledalo je, da smo prekasili narod in slednjo gorsko vas z nacionalno idejo in s te vrste kulturo. Če bi po številu društev merili kulturo, bi morali biti Slovenci najkulturnejši narod na svetu. Toda — — — kakšna pa je prav za prav resnica? Le preštejmo! Podeželski trg ali večje vaško naselje šteje poleg birtov še peščico slabo plačanih uradnikov in sličnih nameščencev. Birti imajo denar, nameščenci pa idealizem. Najprej so ustanovili društvo A. Eden birtov je predsednik, eden

to gradijo lastno strokovno šolstvo. Z enakim stališčem se bo moral sprijazniti tudi kmečki stan, če bo hotel dvigniti strokovno izobrazbo na primerno znanstveno višino. Kmečki stan se lahko po pravici bori za razširitev kmetijskega strokovnega šolstva na obseg, ki bo ustrežal številni moči kmečkega stanu v primeri z ostalimi stanov.

Za strokovno šolstvo so potrebni tudi izredni izdatki za učila. Današnja doba ne prenese niti materialnih datatev za izboljšanje obče izobrazbe. Naravnost bajne vsote za današnje prilike pa bi morali imeti, če bi hoteli naše ljudske šole izpopolniti z inventarjem za strokovni pouk. Kdor predvideva, da bi lahko na desetih arih šolskega vrta in z 200 dinarji javnega pripomočka za vzdrževanje in urejanje vrta vzgajal kmetijsko naobrazen naraščaj, ta v nedogled precenjuje skromne pogoje, morda podcenjuje kmetijstvo ali pa je nevedeč. Šolski vrt je komaj eno izmed mnogih dobrih učil za prirodznanski pouk, kar pa je docela v protislovju s pojmovanjem o »mali kmetiji«.

H koncu moramo omeniti, da prihaja iz gospodarskih krogov prezgodaj kritika povojne šole. V gospodarski zagati je običajna generacija, ki se je šolala v predvojni ali vojni dobi; povojna generacija se po pretežni večini še ni preizkusila, nikakor pa ne mladina, ki se vzgaja po zakonu in načrtu iz leta 1929, ki pa je doživela v resoluciji najhujšo kritiko.

Prepričani smo, da je obča izobrazbenalna raven povojne generacije neprimerno višja od predvojne, seveda v kolikor uspehov niso zmanjšale ali ovirale gospodarske in socialne razmere, ki jih šola in učitelj ne moreta odkloniti.

slabo plačanih nameščencev tajnik, ostali nameščenci pa so hkratu odborniki in člani. Nastavijo si članarino, vsrjijo se seje, enkrat letno narodna veselica, kjer igrajo odločilno vlogo narodne dame, ko vrše pridno narodno delo v šotoru s prodajanjem likerja ali črne kave. Nameščenci pa so istočasno občinstvo, ki pije, je in pleše in ki ima narodno dolžnost, zapraviti toliko in toliko od ust pritrganih dinarjev. — V te in te namene so ustanovili potem še društvo B. Funkcionarji pri tem društvu so isti siromaki kakor pri društvu A. In isto je članstvo. Tako imajo v kraju morda še društvo C. pa Č. pa D. pa E. itd. Povsod delujejo isti ljudje (ker drugih pač ni), grade gradove v oblake, zbirajo za zidanje domov, in kadar so otožni, jadikujejo, da noče biti ljudstva blizu. V isti čas preštevajo v mislih svoj slabi finančni položaj, zro z veliko skrbjo v bodočnost, kaj bodo jedli in kako poravnali dolgove, samemu sebi so v breme in nadlego in čakajo trenutka, ko bi vso to težo vrgli s svojih ramen.

Slovenski učitelj kot idealist hoče in mora z iskreno vero zares pomagati ljudstvu. Spoznava nesmiselnost jalovega društvovanja. Ni to pot do blagostanja naroda. Takšne društvovanje se je pred leti ocenjevalo tudi uradno kot učiteljevo izvenšolsko delo. Kar je menil zakonodajalec z izvenšolskimi tečajji za analfabete i. sl., smo pri nas — po čigavi

Dvema zaslužnima obmejnima borcema v slovo

† Cvetko Francu in Fromu Vekoslavu

Lanski gruden se je nekam kruto iznesel baš nad vrstami našega obmejnega učiteljstva, od katerega je neizprosno terjal pod grudo žrtev za žrtvijo. Padali so naši najboljši in najzaslužnejši tovariši in tovarišice v še najboljših letih tako zapored, da je to zbudilo že pozornost v ostali javnosti. Morda je usoda s to naravnost porazno umrljivostjo pripadnikov vse premalo upoštevane učiteljskega stanu hotela svarilno-dokumentačno pokazati raznim dvomljivcem, kako življenjsko izčrpavajoče je poklic in delo učitelja — vzgojitelja!

Tako so bili iz naših vrst v kratkem časovnem presledku iztrgani: tov. Burnikova, tov. Cvetko Franc, tov. Kosi Mirko in tov. From Slavko.

Tov. Cvetko je bil kmetijski sin naše lepe Prlekije — Malonedelčan, ki je bil vedno ponesen na svoje kmetisko pokoljenje, zmagoval in s ponosno ljubeznijo, rad ob vsaki priliki prijel za vsako kmetisko delo, ga visoko cenil, se čutil najsrečnejšega med kmeti — vaščani ter tako in zato bil v najpristnejšem pomenu besede pravi narodni-kmetijski učitelj in vzgojitelj! Kako spoštovan in priljubljen je bil med narodom, je dokazalo ne le številčno sijajno spremstvo na njegovi zadnji poti, ampak še sledeči dogodek: Zastopniki ljudstva in društev iz Prlekije so se peljali na pogreb v Maribor skozi Slovenske gorice z gasilskim avtom. Ker jim je med potoma zmanjkal bencin, so dobro uro daleč šli peš in tiščali avto pred seboj, preden so blizu Maribora s težavo dobili nekoliko bencina do pokopališča! To je dokument — v čast pokojniku, pa tudi takemu narodu! Narod v Halozah, na Murskem polju, v Slov. goricah, v Prekmurju in nazadnje v mariborskem okolju in mestu ne bo pozabil, da je ondi vršil in dovršil izredno šolsko in izvenšolsko delo mož izrednih talentov, idalov in odločnosti! Kot šolski nadzornik se je ovekovčel kot graditelj in urejevalec slovenskega-jugoslovanskega narodnega šolstva v Prekmurju. Leta 1936. je bil razrešen kot šolski upravitelj v Krčevini in po več mesecih upokojen kot — učitelj! Bila mu je pa to le činovna — razrešnica, delovno mu je zamogla vsiliti šele smrt — ob delu za CMD! Veleiskren tovariš., zaveden in agilen član

krivdi, bo treba ob priliki še raziskati — zamanjali z delovanji v društvih. In tako je lahko tovariš v podeželskem mestecu ali trgu našel cele litanije funkcij pri desetih društvih ali še več, drugi, namreč hribovec in podobno, pa ni zmogel zabeležiti v službene podatke niti enega društva. Zdelo se je, da je prvi prezaslužen javni delavec, drugi pa lenuh, ki mu ni za dobro naroda. S pomočjo društev, ki so si marsikatega učitelja sami priklicali nad glavo, so v mnogih primerih vaški birti nad učitelji izvajali znano nasilno politiko in premnogi tovariš se je tako zapletel v mreže, da je moral »po potrebi službe« — dasi društvovanje nima nikakega smisla in stika s šolskim ali izvenšolskim delom — v drugi kraj. O, kako je bila ta politika društvovanja zgrešena! In poleg vsega niti ni društvovanje ljudstva prosvetilo, tudi ga ni navezalo na šolo ali na učitelja. Pač pa je marsikatega učitelja zaslužilo kot hlapca vaški birtovščini, v škodo učitelja, šole in ljudstva in vzelo marsikateremu tovarišu mnogo zlatega časa, ki bi ga kje drugje plodneje uporabil. Ob tej priliki bi še rad dodal — da ne bo zamere! — da pa je to ali ono društvo vsekakor zaslužno za prosvetni dvig naroda. To dejstvo pa bodi samo dokaz, da izjeme potrjujejo pravilo...

Kaj tedaj? Koliko je učiteljev, podeželskih delavcev, ki nimajo prilike »delovati« v društvih, ve pa za njih plodno delo vsaka kmetijska hiša! Koliko tihega, nesebičnega dela je po malih podeželskih šolah, kjer se učitelj ali učiteljica vsa razdajata otrokom in njih staršem! Že napor, ki ga kaže učiteljstvo za dvig vaškega šolstva, da bi tudi kmetiskim otrokom v teh malih šolah ali učilnicah zasijalo lepše sonce vzgoje in pouka, je dokaz voljnega prosvetnega in kulturnega dela učiteljstva, čeprav so ga — žal da je treba to poudariti! — ravno birti kot odločilni možje marsikje najčeseje ovirali. Toda pot je prava! Nesebično in idealno delo v šoli v stiku z družino podeželskega učenca je približalo mnogega učitelja z ljudstvom ter ustvarilo lepo harmonijo šole z domom in lep napredek v šoli. S trenutkom, ko je v učiteljevem delu napor, ustvariti iz šole življenjski organizem iz življenja za življenje, in ko dobiva ta napor svojo obliko, vemo, kje je učiteljev korak. Mnogo je težav, toda za dobo, ki bo prišla, ni noben napor pretežaven. Življenje potrjuje, da je vsa birtovščina zavirala kulturni napredek narodov in da je napredek slovenske vasi za dvajset svobodnih let nazaj enostranski in preminimalen.

Kljub temu, da ni dati na vse skupaj nič, lahko smatramo društvovanje kot osebno zadevo. Ti se rad smučaš, ti rad sviraš na violino, jaz sem rad za tajnika, oni pa je priljubljen blagajnik. Lahko torej zaključimo tudi glede društvovanja: »Naj, komur je všeč, uganja ta — šport!«

P. s.: Ta ali oni tovariš je bil — največkrat se je zgodilo pač zaradi osebnih zamer pri društvovanju — premeščen po službeni potrebi. V odhodnici smo slišali potem našete številne važne društvene funkcije. »Nastala je nenadomestljiva vrzel«, smo čitali v časopisu. Toda v resnici so morda potem društva živeljavno ravno tako kakor prej. Ako pa je premeščen učiteljska osebnost, ve povedati o njem tudi zadnji gorski hribovec: »Tako dobrega učitelja bomo težko zopet dobili! Z izgubo nas je zadela nesreča!«

JUU, neklonljiv karakter, odličen šolnik in nacionalni borec! Slava Ti!

Tov. From Vekoslav, od mladih let intimen prijatelj pok. tov. Cvetka, kateremu še bi hotel napisati posmrtno vrstice, mu je na usodni zadnji poti sledil že tekom dveh tednov. Pri zborovanju učiteljskega društva Maribor levi breg smo se 11. novembra lanskega leta ob njegovem odhodu v pokoj poslavljali od njega še kot »večno mladega« in tak je bil, odkar sem ga poznal. Bil je obmejni rojak, doma iz St. Ilja, v čigar bližino se je po treh službenih krajih povrnil in od 1. maja leta 1919, torej polnih 20 let, služboval pri Spod. Sv. Kungoti pri Mariboru. Tudi naš From ni poznal počitka, bilo ga je samo nesebično delo za deco in narod, zlasti obmejni, ki mu je pač umevno kot obmejnemu rojaku bil tesno pri srcu! Iznajdljiv in delaven ter izredno praktičen in sodoben šolnik, kakor je bil, je zaslovel v vsem našem šolstvu kot zastavil veliki in ročni čitalnik in računskih stavnic, pri čemer ga niso vrgla iz ravnateljstva mnoga razočaranja pri razpečevanju teh stavnic, ker nikjer, niti tukaj, ni iskal bogatije, ne časti in mu vsega tega življenje niti hotelo dati ni! Čut tovariške hvalečnosti in pletete pa zahteva od nas, da to naše pristno slovensko učilo propagiramo vsepovsod ter se tudi tako oddolžimo njegovemu spominu in sočustvovanju z njegovo težko prizadeto vdovo in deco! Pa tudi izvenšolsko se je po žrtvovalno posvetil za dvig državljanske in nacionalne zavesti svojih spoštujajočih in ljubečih ga Kungovčanov in tam ustvaril in s svojo ženo in deco pridno gojil društveno življenje in delo. Slavko! Ko si zadnjič odhajal od mene, si rekel doma, da bom zaradi delovnih bremen za tov. Cvetkom prišel na vrsto jaz! Vem, da bi se mene na grobu in drugje, kakor zadeva ta bridka naloga zdaj mene, spominjal Ti! Daj mi, daj nam, da prevzamemo Tvojo duševno dedščino, življenjsko in delovno — kot listino Tvoje oporoče, si jo porazdelimo med svoje slabe moči, potrebni iste baš danes, da bomo služili idealom svojih mladostnih sanj in velikim potrebam bodočnosti našega naroda in domovine do poslednjega dne! Slava Ti!

V. Mirko.